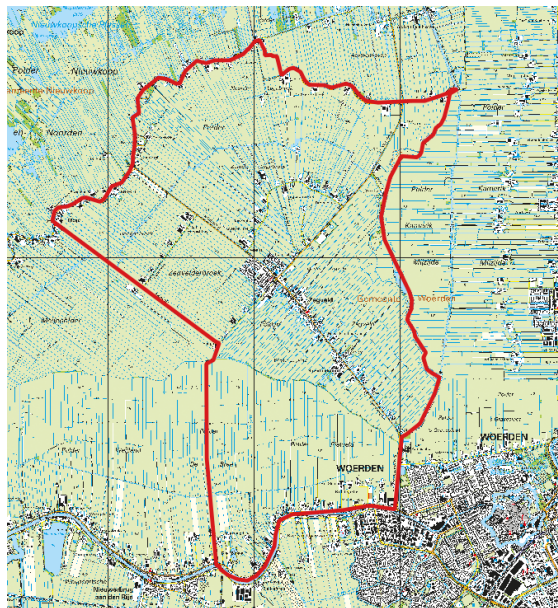

Oriëntatie en advies Zegveld

Oriëntatie naar de mogelijkheid en kansrijkheid van
een proces om bodemdaling en emissie van
stikstof tegen te gaan en advies hoe dat aan te
pakken

Vastgesteld in gebiedscommissie van 10 december 2020

Inhoud

Samenvatting.....	3
1. Aanleiding	4
2. Oriëntatie.....	5
2.1 Aanpak	5
2.2 Beknopte gebiedsbeschrijving	6
2.3 Gesprekspartners	8
2.4 Opbrengst van de gesprekken	8
3. Conclusies en adviezen.....	12
3.1 Conclusies	12
3.2 Adviezen	13
4. Bestuurlijke begeleidingsgroep	16
Bijlage 1: korte weergave van informatie uit de gesprekken	17

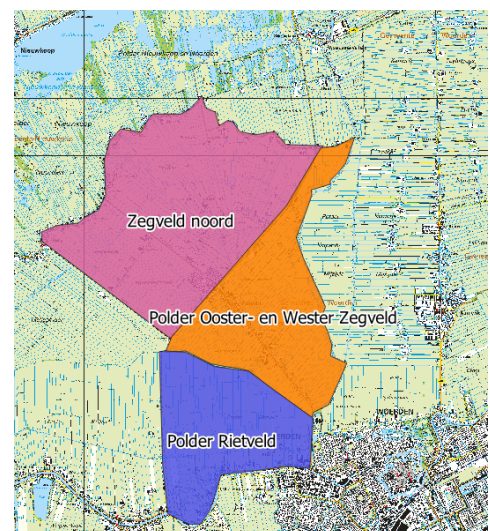
Samenvatting

Gedeputeerde Hanke Bruins Slot heeft de Gebiedscommissie Utrecht–West gevraagd om een advies over de vraag of een gebiedsproces in Polder Zegveld, gericht op het afremmen van bodemdaling en reductie van stikstofemissie kansrijk is. En als dat het geval is, met welk proces dat het beste opgepakt kan worden.

Het Programmabureau van de Gebiedscommissie heeft in het gebied een oriëntatie gedaan om een antwoord op die vraag te geven. Er zijn gesprekken gevoerd met agrariërs uit het gebied, vertegenwoordigers van overheden (gemeente Woerden, de provincies Zuid–Holland en Utrecht, Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden) en van organisaties (LTO Noord afdeling Woerden e.o., Agrarische Natuur– en Landschapsvereniging de Utrechtse Venen, Stikstofcoöperatie, Utrechts Landschap, Veenweide Informatie Centrum). Doel van de gesprekken was om te peilen of agrariërs, overheden en organisaties er voor open staan om genoemde thema's op te pakken in een gebiedsproces en hoe dit in hun ogen het meest kansrijk is.

Uit de gesprekken blijkt dat men er voor open staat en dat dit het meest kansrijk is als dit op integrale wijze gebeurt met de thema's bodemdaling, stikstofemissie, waterbeheer, een goede agrarische structuur, weidevogelbeheer, kringlooplandbouw en extensivering, energietransitie en verdienvermogen. Op die manier wordt voorkomen dat er na elkaar gebiedsprocessen en – projecten over de agrarische bedrijven en andere streekhouders rollen. Een proces dat bottom up verloopt is het meest kansrijk. Om dat proces bottom up proces te starten is ons advies om te beginnen met het voeren van gesprekken met zoveel mogelijk boeren in het gebied om een goed beeld te krijgen van de individuele bedrijfs perspectieven en achterliggende motivatie voor deelname in relatie tot de grote maatschappelijke opgaven.

Wij adviseren om het gebied in drie delen op te splitsen om zo beter aan te sluiten bij de verschillen in dynamiek die in de gebieden reeds aanwezig is. Zegveld Noord adviseren wij aan te laten sluiten bij het reeds lopende initiatief (stikstof) vanuit Zuid–Holland. In Polder Rietveld speelt de uitwerking van de strategische grondaankoop door Utrechts Landschap in combinatie met problematiek rond waterbeheer en bodemdaling. In polder Ooster en Wester Zegveld liggen mogelijkheden voor aanpak van de bodemdalingsproblematiek in combinatie met natuur inclusievere landbouw.

1. Aanleiding

De provincie Utrecht heeft twee beleidsterreinen die komende jaren veel aandacht vragen, namelijk de vermindering van de stikstofemissie en het beperken van de bodemdaling. Omdat deze twee opgaven samen komen in het gebied rondom Zegveld heeft Gedeputeerde Hanke Bruins Slot in een brief van 5 juni 2020 aan de Gebiedscommissie Utrecht–West de volgende vraag gesteld.

Gebiedsproces Polder Zegveld: We ontvangen van u graag een advies over de vraag of een eventueel nieuw te starten gebiedsproces in Polder Zegveld, gericht op afremmen bodemdaling en reductie stikstofemissie kansrijk is. En zo ja, met welk proces deze het beste opgepakt kan worden.

Naar aanleiding van die vraag heeft de Gebiedscommissie Utrecht–West besloten om een oriëntatie, te doen door gesprekken te voeren met enkele agrarische ondernemers in het gebied en regionale overheden en organisaties. Hoewel de aanleiding bodemdaling en stikstof zijn, is er met een bredere blik gekeken dan alleen op de onderwerpen uit de opdracht. Denk hierbij aan natuurinclusieve landbouw, klimaatmitigatie en –adaptatie. Dit om tot een advies te komen dat de genoemde onderwerpen in de opdracht beter inbedt in het totaal aan opdrachten waar het gebied voor staat. Uit eerdere processen weten we dat een neveneffect hiervan is dat er een grotere acceptatie ontstaat en meer structurele verbeteringen mogelijk zijn op langere termijn.

2. Oriëntatie

2.1 Aanpak

Doel van de oriëntatie is een eerste indruk te krijgen over de vraag of een integraal gebiedsproces gestart kan worden waarbij het reduceren van emissie van stikstof en bodemdaling de aanleiding waren. We beoordelen de kansrijkheid van een gebiedsproces om het gebied toekomstbestendig te maken voor de lange termijn.

Voor het doorlopen van gebiedsprocessen heeft de provincie verschillende fases benoemd. Deze verkenning beschouwen we als een oriëntatie vóór de startfase.

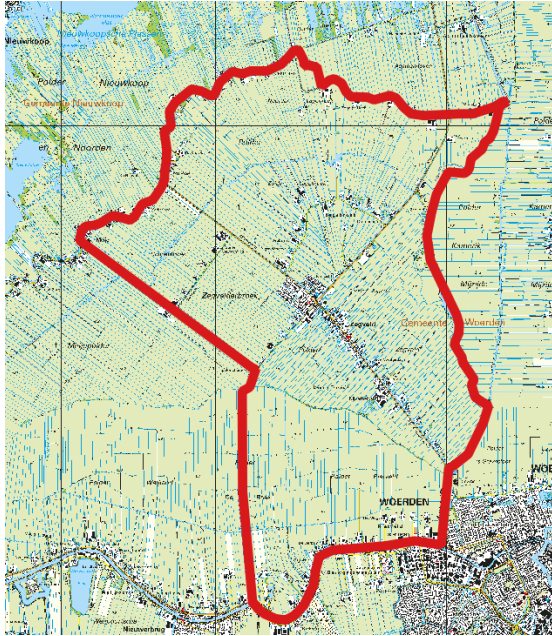
- Oriëntatie
- Startfase
- Voorverkenning
- Gebiedsverkenning
- Gebiedsuitwerking
- Uitvoeringsfase

De oriëntatie is gedaan onder een aantal organisaties en overheden die actief zijn in de polders en enkele agrariërs. De gesprekken zijn heel open gehouden om zoveel mogelijk en verschillende informatie te verkrijgen. Dit is gedaan om de maatschappelijke doelen vanuit de overheden inzichtelijk te krijgen, in beeld te krijgen wat er al aan activiteiten worden ontplooid en om te achterhalen wat er vanuit het boeren perspectief speelt. Op basis van die oriëntatie kan een keuze gemaakt worden voor vervolgstappen.

Enkele vragen stonden centraal in de gesprekken

- Aan de maatschappelijke partners is gevraagd welke opgaven in het gebied gepland staan of gaan spelen.
- Waar is de gesprekspartner op dat moment mee actief?
- Welke initiatieven en welke initiatiefnemers in het gebied zijn bekend?
- Worden/zijn er al activiteiten op het gebied van bodemdaling ontplooid? Hoe loopt dat? Wat zou er op dat vlak nog verder kunnen gebeuren? In welke delen van het gebied zou bodemdaling een item kunnen zijn om op te pakken en onder welke voorwaarden?
- Vergelijkbare vragen zijn voor stikstof gesteld.
- Zijn er nog andere thema's die aandacht moeten krijgen in een gebiedsproces?
- Wat zijn extra aandachtspunten
- Is er animo, energie in het gebied om met een gebiedsproces aan de slag te gaan? In welke delen van het gebied?

2.2 Beknopte gebiedsbeschrijving

Het gebied wordt vanuit de provincie de 'polder Zegveld' genoemd. In feite is het een verzameling polders rondom Zegveld. Het gebied is in het westen en noorden begrensd door de grens met de provincie Zuid-Holland, in het zuiden door de Oude Rijn en in het westen door de rivier de Grecht.

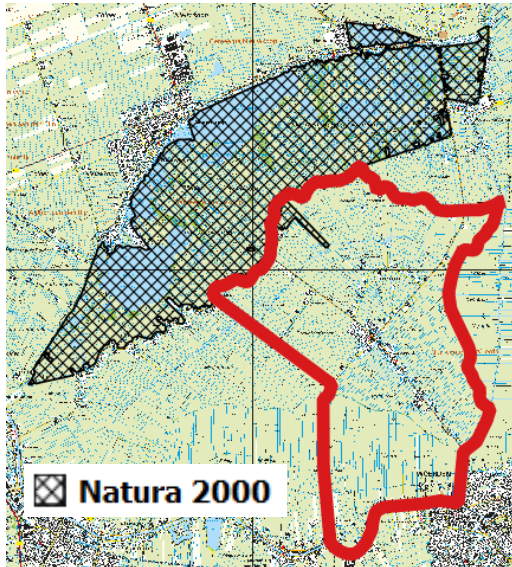
Het gebied bestaat uit de polders Rietveld, Wester Zegveld, Ooster Zegveld en Zegveld Noord.

Centrale kern in het gebied is de plaats Zegveld. De eerste kerk van het dorp Zegveld moet al in 1312 zijn opgericht, waar de huidige hervormde kerk uit 1862 staat.

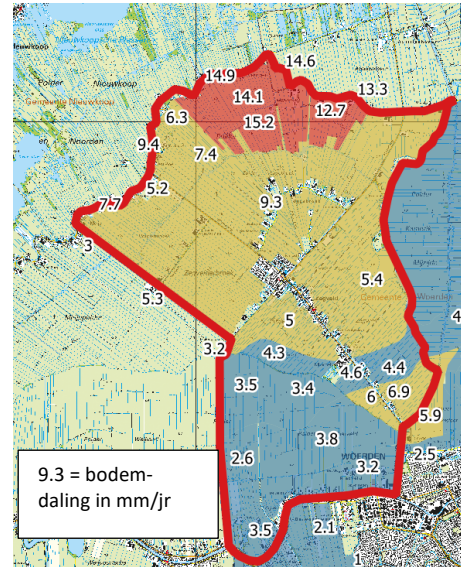
Rondom deze kerk aan de Hoofdweg ontwikkelde zich een dorpskern met een dorpschool en een herberg. Vanaf 1958 heeft er een [ruilverkaveling](#) plaatsgevonden^[2], die al in de jaren 30 was gepland. De structuur van het landschap is toen geheel veranderd wat nog is terug te zien in het huidige landschap. Begin deze eeuw is er nog een herverkaveling geweest gericht op structuurversterking van de landbouw. Het huidige wegennet in de omgeving dateert uit de tijd van de eerste verkaveling, voor deze periode was er een slechte verkaveling en was Zegveld slecht bereikbaar. De Zegveldse wetering, die dwars door het dorp liep, was vroeger de voornaamste vervoersas. Rietveld of de *Rietveldse polder* is een voormalig waterschap en [polder](#) ten westen van [Woerden](#), bij het gehucht [Rietveld](#). Beide polders kenmerken zich door uitgestrekte veenweiden.

In het gebied zijn ongeveer 55 agrarische bedrijven bij de provincie geregistreerd, voornamelijk melkveehouderijen, maar ook enkele varkensbedrijven, vleesveehouderijen en een geitenhouderij.

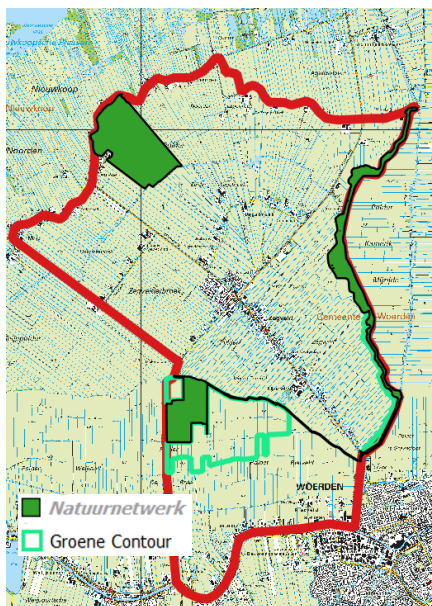
In onderstaande kaartjes zijn enkele items te zien die beleidsmatig invloed hebben op het gebied.

Natura 2000 Nieuwkoopse Plassen en De Haek (provinciale database)

Historische bodemdaling in mm per jaar, (provinciale database bodemdaling)

Natuurnetwerk en Groene Contour (provinciale database)

2.3 Gesprekspartners

In het overzicht zijn de gebiedspartijen genoemd waarmee is gesproken. De namen zijn uit oogpunt van privacy niet vermeld.

Organisatie	gesprekspartners
Agrarische ondernemers	Vertegenwoordigers van 7 agrarische ondernemingen
Groep Polderkennis op Peil Rietveld	Agrarische deelnemers
Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden	Medewerkers
Stikstofcoöperatie (Nieuwkoopse Plassen)	Vertegenwoordigers van de coöperatie (LTO Noord en Org-id)
LTO Noord (afdeling Woerden)	Bestuurders
Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging de Utrechtse Venen	Bestuurder
Veenweide Informatie Centrum	Medewerkers
Provincie Utrecht	Medewerkers op het gebied van bodemdaling, stikstof, watersysteem en landbouw
Provincie Zuid-Holland	Medewerker op gebied van stikstof en bodemdaling
Gemeente Woerden	Bestuurder en medewerkers
Utrechts Landschap	Directeur

2.4 Opbrengst van de gesprekken

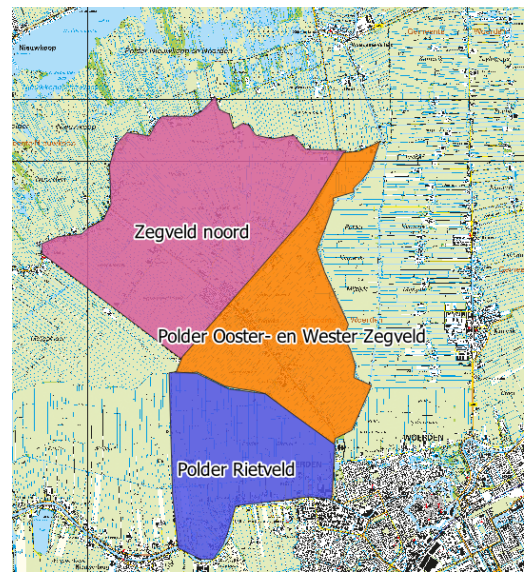
Een gebiedsproces begint bij de mensen in het gebied. Het is daarom een voorwaarde om mét de mensen in en gebied te praten en niet over die mensen. We hebben nu met 10% van de agrarische ondernemers gesproken en met organisaties en overheden die in dit gebied actief zijn.

De gesprekken hebben een gevarieerd pallet aan informatie opgeleverd. In veel gevallen komt inbreng van verschillende gesprekspartners met elkaar overeen. Een overzicht van de informatie die we hebben opgehaald is in Bijlage 1 opgenomen.

De opbrengst uit de gesprekken is hierna per onderwerp of polder opgetekend.

Algemeen

1. De provincie Utrecht heeft advies gevraagd over polder Zegveld. In feite is er sprake van meerdere polders in Zegveld met een verschillende problematiek en verschillende fases in ontwikkeling ten aanzien van stikstof, bodemdaling en CO2 en andere thema's. In polder Rietveld bijvoorbeeld, is een groep boeren al langer aan de slag met andere partijen om na te denken over de toekomst van de polder en de bedrijven. In Ooster- en Wester Zegveld moet zo'n proces nog starten. Zegveld Noord speelt het stikstofinitiatief van de boeren rondom de Nieuwkoopse Plassen. Intussen zijn daar de provincie Zuid-Holland en Utrecht bij betrokken en staat bodemdaling ook op de agenda.

2. Naast stikstofreductie en vermindering van de bodemdaling zijn op dit moment, afhankelijk van de deelgebieden, onder andere waterbeheer, een goede agrarische structuur, weidevogelbeheer, kringlooplandbouw en extensivering, energietransitie en verdienvermogen van de veehouder als belangrijke thema's naar voren gekomen.
3. Een poldergewijze aanpak van bodemdaling waarbij een substantieel deel van de ondernemers deelneemt is wenselijk om versnippering te voorkomen. Een percentage van 65% deelname van ondernemers wordt door het hoogheemraadschap als streefgetal aangegeven vanuit het oogpunt van het watersysteem.

Zegveld Noord

4. De stikstof opgave dicht bij de Nieuwkoopse Plassen is groter dan verder naar het zuiden. Om die reden is een groep boeren aan de slag gegaan met een plan voor emissiereductie van stikstof. Hieruit zijn inmiddels voorstellen gekomen die op ministerieel en provinciaal niveau aandacht krijgen.

Er is een stikstofcoöperatie opgericht en een innovatieve verlease oplossing bedacht en besproken met de minister en de provincies Zuid-Holland en Utrecht. Verschillende gesprekspartners geven aan om terughoudend te zijn met het initiëren van een nieuw initiatief, maar dat het beter is om aan te sluiten op het lopende gebiedsproces.

5. De problematiek van de bodemdaling en de uitstoot van CO₂ uit veen is in dit gebied prominent aanwezig. Een eerder initiatief tot aanpak van bodemdaling was individueel gericht en heeft in Zegveld Noord geleid tot bijna 200 ha (versnipperde) aanleg van waterinfiltratiesystemen (zie kaart in Bijlage 1). Voor het waterschap heeft dat tot ongewenste verschillen in drooglegging geleid.
6. Er loopt een ruilverkaveling Kamerik–Harmelen, waar op bedrijfsniveau overlap is met dit projectgebied. Door de samenstelling van de bestuurlijke begeleidingsgroep (Wim Groeneweg en Bernard de Jong) is goede afstemming georganiseerd. Sowieso dient opgemerkt te worden dat over de grens van het gebied gekeken moet worden als dit bijdraagt aan betere oplossingen, of mogelijkheden vergroot. In de voorverkenning kunnen we dit nader onderzoeken.

Polders Ooster- en Wester Zegveld

7. In deze polders zijn er geen lopende activiteiten. Wel hebben gesprekspartners een voorkeur voor de aanpak van de bodemdaling in dit gebied.
8. In de Polders Wester Zegveld en Ooster Zegveld is er bereidheid om initiatief te nemen om bodemdaling, extensivering, natuurinclusief beheer in combinatie met verbetering van de agrarische structuur op te pakken.

Polder Rietveld

9. In de polder Rietveld is een aantal boeren met PPP–agro advies en HDSR (in de Polderkennis op Peil groep) al gezamenlijk bezig geweest om een antwoord te vinden op de bodemdalingsproblematiek. Hierdoor is er belangstelling ontstaan voor de aanleg van waterinfiltratie systemen.
10. In de polder Rietveld speelt de zogenaamde Rietveldse Kade problematiek waarin het vinden van een oplossing voor de lekkages in deze kade al jarenlang stuit op belangentegenstellingen tussen boeren en waterschap. De Polderkennis op Peil groep heeft in samenwerking met HDSR al mogelijke oplossingen besproken. Het samenvoegen van polder Rietveld en polder Ooster Zegveld is een mogelijkheid die verder besproken kan worden.
11. In dezelfde polder Rietveld is onder de agrarische ondernemers onrust ontstaan door de aankoop van agrarische grond door Utrechts Landschap.
12. In de polder Rietveld heeft 80% van de boeren in het gebied aangegeven te willen starten met een integraal gebiedsproces om maatschappelijke opgaven

(bodemdaling, natuurontwikkeling en waterbeheer) op te pakken en hun bedrijven zowel ecologisch, milieukundig al economisch te versterken.

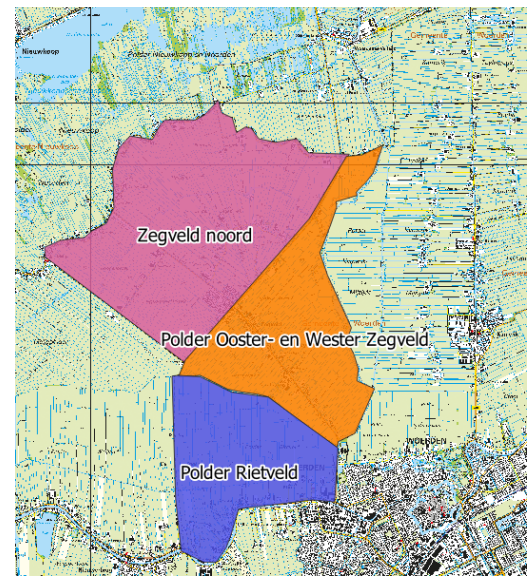
3. Conclusies en adviezen

3.1 Conclusies

Op basis van onze gesprekken, concluderen we dat gebiedsprocessen kansrijk zijn om bodemdaling en stikstof-emissie af te remmen. Er is namelijk animo onder de boeren die we hebben gesproken en bij organisaties en overheden voor een gebiedsgerichte aanpak.

Het gebied vraagt wel om een benadering die past bij de problematiek en bij de beweging die er al is in de polders.

- Zegveld Noord: De stikstofproblematiek treedt hier door het N2000 gebied Nieuwkoopse Plassen prominent op de voorgrond. Door boeren rondom de N2000 is dit opgepakt. In samenwerking met de provincies Zuid-Holland en Utrecht loopt er een gebiedsproces waarin ook bodemdaling een plek krijgt.
- Polder Rietveld: In deze polder heeft een groep boeren van Polderkennis op Peil al enige tijd nagedacht over de problematiek rondom bodemdaling en waterbeheer.
- Polder Ooster- en Wester Zegveld: In dit gebied wil men een gebiedsproces starten, maar dat moet nog van de grond af aan opgebouwd worden. Hier liggen mogelijkheden voor aanpak van de bodemdalingsproblematiek in combinatie met natuur inclusievere landbouw.

Onze oriëntatie geeft een behoorlijk beeld van de mogelijkheden voor gebiedsprocessen. Onze conclusie is dat een gebiedsproces succesvol kan zijn mits een bottom up benadering gevolgd wordt, zodat er in het gebied 'eigenaarschap' bij de thema's ontstaat. Een bottom up proces begint bij het betrekken van alle boeren: gesprekken voeren vanaf het prille begin. Dit levert een goed beeld van de individuele bedrijfs perspectieven en geeft input om met het gebied te kijken of er daadwerkelijk een proces gestart kan worden. Verdiepende gesprekken met overheden en andere organisaties zijn nog nodig om hun uitdagingen en bijdrage in een proces goed in beeld te krijgen.

Tevens concluderen we dat bij een gebiedsproces de integraliteit belangrijk is omdat:

- dat voorkomt dat met name de agrarische ondernemers verschillende beleidsthema's na elkaar als het ware over zich heen gerold krijgen.

- opgaves van stikstof en bodemdaling/CO₂ kunnen worden ingebed in items die de agrariër ook, of nog meer, bezig houden (zoals het toekomstperspectief van het bedrijf en maatregelen in de bedrijfsvoering).
- de kans toeneemt dat daarmee ruimte wordt gevoelt voor eigen initiatief en er een proces van onderaf ontstaat (Bottom up) dat uiteindelijk kansrijker is.

3.2 Adviezen

Gezien bovenstaande conclusies adviseren wij het volgende:

Voorverkenning

1. Leg, via Gebiedscommissie Utrecht–West, bij Programma Bureau Utrecht–West de vraag neer om in een Voorverkenning, aan de keukentafel, de dialoog aan te gaan met alle agrariërs en andere gebiedspartijen in de polders Rietveld, Ooster en Wester Zegveld, zodat er goed inzicht komt in de mogelijkheden, de gevoeligheden en er gewerkt kan worden aan gebiedsvertrouwen.
2. Doe hetzelfde voor Zegveld–Noord, maar dan in nauwe afstemming met de provincie Zuid–Holland en de stikstofcoöperatie om het juiste moment te bepalen om de keukentafelgesprekken te voeren. In overleg met de agrariërs kan hier bepaald worden welke voorkeur het gebied heeft als procesfacilitator.
3. Door de keukentafelgesprekken kunnen veel vragen opgeroepen worden. Misschien willen ondernemers en hun gezinnen nieuwe stappen gaan zetten, maar weten ze (nog) niet wat en ook niet hoe. In die gevallen worden die ondernemers gewezen op de plattelandscoaches, om de ondernemer te helpen om zicht te krijgen op hun perspectief, stappen te maken in de verduurzaming van hun bedrijf of andere besluiten te nemen.
4. Laat de begeleiding van de Voorverkenning in handen van de bestuurlijke begeleidingsgroep die in hoofdstuk 4 is genoemd.
5. Onderzoek hoe de opgedane kennis en expertise in de verschillende polders het beste over de polders heen met elkaar gedeeld kan worden. Hiermee kan (op termijn) een versnelling in de afzonderlijke processen gerealiseerd worden.
6. Dat is de basis om vervolgens te werken aan een gebiedsaanbod vanuit het gebied in de fase van de Gebiedsverkenning, waarbij we gebruik maken van de in hoofdstuk 4 genoemde bestuurlijke begeleidingsgroep.

Vooruitblik op de Gebiedsverkenning

Er vanuit gaande na de Voorverkenning ook een Gebiedsverkenning plaatsvindt, dan adviseren we voorlopig het volgende:

7. Laat de gebiedsprocessen bottom up verlopen. De kans op voldoende draagvlak voor te nemen maatregelen is het grootst als de mensen in de gebieden zelf aan de slag gaan met de onderwerpen die zij het belangrijkste vinden. Geef kaders en randvoorwaarden mee, en geef het gebied de ruimte met voorstellen te komen.
8. Sluit hierbij aan bij reeds aanwezige initiatieven (Stikstofcoöperatie en Rietveld) en aanwezige wensen (polder Rietveld en de polders Ooster en Wester Zegveld).
9. Ondersteun bottom up gebiedsprocessen met duidelijke en goed onderbouwde doelen vanuit de provincie en inliggende overheden. De samenhang met de stikstofafspraken dient parallel aan het gebiedsproces bepaald worden.
10. Kies een aanpak van een gebiedsproces per polder. Met een specifieke aanpak per polder wordt aangesloten bij de verschillende problematieken in de polders zonder dat de complexiteit te groot wordt.
11. Hanteer een integrale benadering van thema's. Niet alleen zijn die thema's op zichzelf van belang, maar ze hangen ook met elkaar samen (bijv. extensivering leidt tot extra CO₂ uitstoot/kg melk waar de ondernemen op wordt uitbetaald door zijn melkfabriek). De ondernemer moet deze thema's dan ook integraal afkunnen wegen. Bovendien is een integrale aanpak beter omdat dan de thema's niet na elkaar 'over het erf rollen'. Hiermee wordt "gebiedsproces moeheid" voorkomen en de kans op een goede bestendigheid van de toekomst van de agrarische bedrijven en het gebied als geheel vergroot.
12. Geef het verdienmodel op de agrarische bedrijven een centrale plek. De agrarische ondernemers moeten hun verdienvermogen minimaal op peil zien te houden en liever nog: zien te verbeteren. Dat geldt in feite ook voor andere gebiedspartijen. Wij adviseren om het verdienmodel in de gesprekken steeds mee te nemen en uiteindelijk bij de planvorming als uitgangspunt te nemen. Een goed verdienmodel is de olie in de raderen om een systeemverandering in de landbouw te bewerkstelligen en perspectief te bieden voor het gehele gebied.
13. In het beperkte aantal gesprekken dat we hebben gevoerd komen soms al interessante oplossingen of benaderingen van een probleem naar voren. We adviseren om die vrije gedachten met een open blik te benaderen en daarbij

steeds de vraag te stellen hoe die gedachte of oplossing ingebed kan worden in de bestaande regels of beleidsuitgangspunten.

4. Bestuurlijke begeleidingsgroep

Vanuit de Gebiedscommissie Utrecht–West is een Bestuurlijke begeleidingsgroep samengesteld. Deze begeleidingsgroep heeft de totstandkoming van deze oriëntatie begeleid. Vanuit hun lokale betrokkenheid willen ze zich ook voor de Startfase inzetten. Of deze begeleidingsgroep te zijner tijd dezelfde samenstelling behoudt, het gehele gebied blijft bestrijken of per deelgebied gaat werken kan later bepaald worden. De benodigde organisatie wordt te zijner tijd opgenomen in het startdocument aan het einde van de startfase.

In de begeleidingsgroep hadden voor dit advies zitting:

- Wim Groeneweg (onafhankelijk voorzitter)
- Hans van Soest (voorzitter van LTO Noord afdeling Woerden)
- Arthur Bolderdijk
- Bernard de Jong (hoogheemraad van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden)
- Jelka Both (hoofd Staatsbosbeheer Utrecht)

Bijlage 1: korte weergave van informatie uit de gesprekken

In deze Bijlage is informatie uit de gesprekken weergegeven, per onderwerp gebundeld. De inhoud van paragraaf 2.4 is dus niet de mening van de opstellers maar een weergave van wat ze hebben gehoord. Dit moet worden gezien als achtergrond informatie.

Reductie bodemdaling en emissie CO₂ uit veen

De landelijke doelstelling is 25% minder bodemdaling en 1 Mton minder CO₂ uitstoot uit veen over heel Nederland (klimaatakkoord). Hoeveel dat is in Mton CO₂ voor provincie Utrecht moet nog vastgesteld worden.

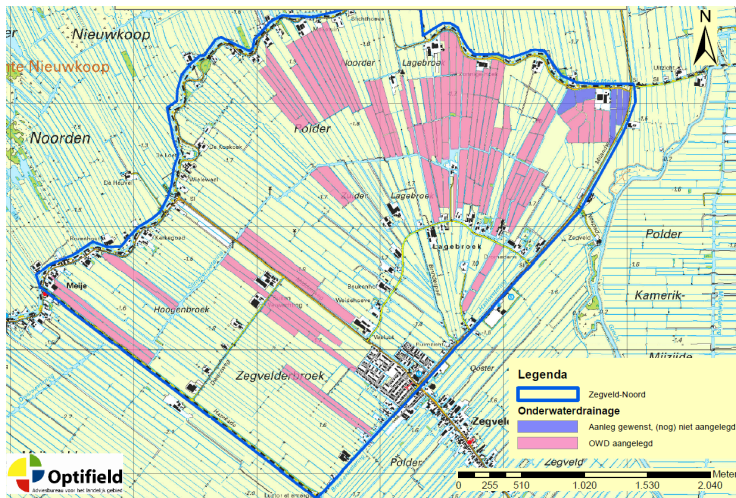
De provinciale doelstellingen zijn 50% minder bodemdaling en 50% minder CO₂ uitstoot. Die 50% minder bodemdaling is te realiseren door:

- 100% bodemdaling remmen op 50% van het gebied
- 50% bodemdaling op 100% van een gebied

Het Hoogheemraadschap heeft ook als doelstelling 50% minder bodemdaling. Hier speelt de inrichting van het watersysteem een belangrijke rol. Versnippering in het waterbeheer, met versnipperde bodemdaling wordt als ongewenst beschouwd.

Er is vanuit provincie en waterschap tijdsdruk om met de bodemdaling aan de slag te gaan, ingegeven door beschikbaarheid van financiële middelen uit de landelijke Impulsgelden. Daarom wordt geadviseerd om laaghangend fruit snel te plukken. Zowel provincie als HDSR hebben geen sterke voorkeur voor de aanpak van bepaalde delen van het gebied of polders.

Het gebied staat al langer op de kaart om zijn bodemdaling. Een lopend waterinfiltratieproject, vanuit de provincie opgezet in Zegveld, wordt voor eind van 2020 afgerond. Dan is er ongeveer 194 ha aangelegd, in de noordelijke rand van het gebied. Het project was gericht op individuele belangstelling van agrarische ondernemers. Het gevolg is een lange doorlooptijd en versnipperde ligging van de percelen met waterinfiltratie wat de bemaling lastig maakt, aldus HDSR.

Overzichtskartaal pilotproject waterinfiltratie Zegveld-Noord

HDSR denkt dat het draagvlak onder de grondgebruikers om waterinfiltratie aan te leggen kan worden verhoogd door met waterpeilen te experimenteren en (extra) middelen beschikbaar te stellen als iedereen in een gebied mee doet. HDSR geeft ook aan dat integraal werken een goed uitgangspunt is, maar dat het niet ten koste mag gaan van de snelheid. HDSR gaat energie steken in de gebieden die snel aan de slag gaan. Het Hoogheemraadschap zal faciliteren, maar niet trekken aan een project.

Door diverse gesprekspartners is aangegeven dat bij een nieuw project, in verband met het waterbeheer, een aanpak per polder de voorkeur heeft. Ook is het wenselijk om aandacht te schenken aan het goed beheren van het waterinfiltratiesysteem na aanleg.

Uit de gesprekken komt naar voren dat er met name energie in het zuidelijke deel van het gebied zit om met bodemdaling aan de slag te gaan. In polder Rietveld is er met de groep Polderkennis op Peil al veel aandacht besteed aan bodemdaling, de kade tussen Rietveld en polder Wester Zegveld en de waterkundige relatie tussen beide gebieden. Ook is samenvoeging van de polders Rietveld en Wester Zegveld bij HDSR op optie die nader onderzocht kan worden.

In polder Rietveld is volgens de agrarisch ondernemers ongeveer 100 ha geschikt voor waterinfiltratie. Aandachtspunt is dat veel veehouders van buiten de polder een buitenstuk in de polder Rietveld hebben. Bij de Hoofdweg is een agrariër die het initiatief wil nemen om bij collega's de belangstelling voor waterinfiltratie en kavelruil te peilen.

Naast waterinfiltratie zijn er meer mogelijkheden om de bodemdaling te beperken. Bijvoorbeeld de grasmatten niet scheuren. Een dichte grasmatten zorgt voor goede

draagkracht De suggestie is gedaan om een blijvend-grasland subsidie te geven met een progressieve beloning: 10 jaar, 20 jaar, etc.

Reductie stikstof emissie

Vooralsnog is het doel van het kabinet is om in 2030 op tenminste 50% van de stikstofgevoelige natuur de kritisch depositiewaarde te halen.

De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor het verminderen van de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied van de Nieuwkoopse Plassen. Daarin zijn ook de blauwgraslanden bij de Meije in de provincie Utrecht begrepen. De provincie Utrecht is hierbij inmiddels op bestuurlijk en ambtelijk niveau nauw bij betrokken. Gedeputeerde Hanke Bruins Slot heeft zitting in de Stiksoftafel die voor dit gebied is opgericht.

Rondom de Nieuwkoopse Plassen hebben boeren zich verenigd in een Stikstofcoöperatie om de stikstofproblematiek aan te grijpen om na te denken over de toekomstbestendigheid van hun bedrijven. Hiervoor heeft de coöperatie een plan gemaakt waarbij de bedrijven duurzaam versterkt kunnen worden, de natuur positief wordt beïnvloed door afname van de stikstofdepositie op het gebied. Een van de wegen om dit te financieren is om stikstofruimte te verleasen. De provincie Zuid-Holland ondersteunt het initiatief van de boeren rondom de Nieuwkoopse Plassen dat nu ter beoordeling ligt bij de minister van LNV en bij de provincies Utrecht en Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland werkt verder aan een 'Plan van Aanpak Gebiedsgerichte aanpak Stikstof en Bodemdaling'. Er zijn 8 polders relevant voor de Nieuwkoopse Plassen. In Utrecht zijn dat de polders Zegveld Noord en Groot Wilnis Vinkeveen. Vanuit de procesleiders in Zuid Holland wordt geadviseerd om ook het deel van de gemeente De Ronde Venen tegen de Nieuwkoopse plassen mee te nemen in een gebiedsproces en het niet tot Zegveld te beperken. Overigens ligt dat buiten de adviesvraag van de provincie.

Uit de gesprekken met agrarische ondernemers is de wens opgetekend om in het noordelijke deel van Zegveld niet op korte termijn met een apart gebiedsproces met betrekking tot bodemdaling of anderszins te beginnen, omdat de Stikstofcoöperatie op dit moment de handen vol heeft aan hun initiatief. Wel wordt aangegeven dat kansen die zich voordoen, opgepakt moeten worden.

Agrarische structuur

Kavelruil Zegveld is afgerond: Het ruilproces heeft behoorlijk veel onrust in het gebied teweeg gebracht. Langs de noordelijke grens bij de Meije loopt een kavelruil waarvan bij ons niet geheel duidelijk is of die is afgerond.

Van enkele agrariërs is bekend dat ze overwegen om te gaan stoppen. De namen worden uit oogpunt van privacy niet verstrekt. Bij een verdere verkenning zouden deze agrariërs betrokken moeten worden.

Eén van de gesprekspartners gaf aan dat een grondbank een middel kan zijn om vrijkomende grond tijdelijk te parkeren en daarna te herverdelen aan boeren in het gebied. Misschien dat zelfs particuliere investeerders mee kunnen doen om de grondbank op te zetten. Een gebiedscoöperatie zou een vehikel kunnen zijn om de toedeling van gronden te organiseren. Ook pacht met uitgestelde koop zou mogelijk moeten zijn, vooral met het oog op de jonge ondernemers. Een grondbank wordt voorgesteld omdat daarmee een mogelijkheid bestaat om de initiatieven die spelen in een gebied en die niet in de tijd op elkaar aansluiten, toch met elkaar te kunnen verbinden. Dit is ook in lijn met de eerdere adviezen die door Gebiedscommissie Utrecht–West gegeven zijn.

Het Kennistransfer centrum Zegveld (KTC) doet mee aan een pilot om afgewaardeerde grond te kopen met daarop maatschappelijke doelen. Met deze pilot wordt onderzocht of grond beter bereikbaar komt voor doorgaande boeren die willen bijdragen aan maatschappelijke doelstellingen als weidevogelbeheer, remmen bodemdaling en biodiversiteit.

Aan de Hoofdweg in Zegveld is een agrariër die heeft aangegeven het initiatief te willen nemen om tot een integraal gebiedsproces te komen waarin kavelruil, extensivering, bodemdaling en natuurinclusiviteit samenkomen.

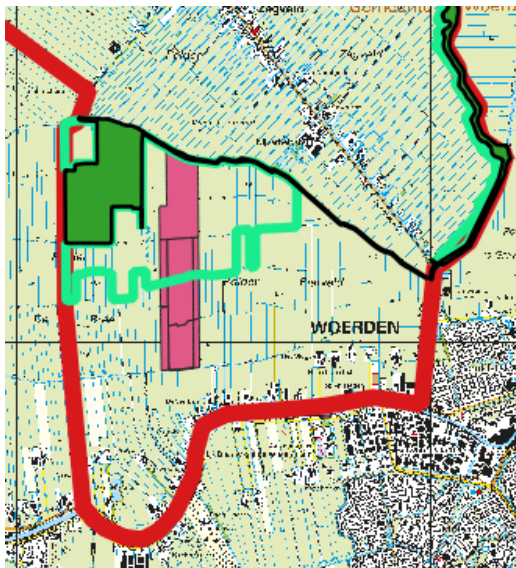
Natuur en agrarische natuur

Verspreid over het gehele gebied wordt behoorlijk meegedaan met overeenkomsten voor weidevogelbeheer, slootkantenbeheer en uitgestelde maaidatum. Er is aanbevolen nieuwe contracten af te laten sluiten en pas daarna met kavelruil of waterinfiltratie aan de slag te gaan. Als het andersom gebeurt, dan zal er een afwachtende houding zijn om beheercontracten af te sluiten.

Door enkele organisaties en agrariërs wordt aangegeven dat landbouwgrond geen natuurbestemming zou moeten krijgen. Om te kunnen extensiveren hebben boeren de vrijkomende grond nodig. Onder agrariërs is er angst dat Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten meer grond krijgen.

Stichting Utrechts Landschap heeft 40 ha grond in polder Rietveld gekocht. Dit land ligt deels in de Groene Contour en deel daarbuiten. In dit gebied is er animo onder de agrariërs om met deze grond aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld door het met kavelruil op de juiste plek te krijgen (in de Groene Contour), er weidevogelbeheer uit te oefenen en om te kunnen extensiveren. LTO Noord en Collectief Rijn Vecht en Venen proberen hierover in gesprek te komen met Utrechts Landschap.

Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat de Groene Contour nog gerealiseerd zou moeten worden. Misschien kan dat met een gebiedsproces opgepakt worden.

Aankoop Utrechts Landschap (roze)

Duurzame energie

De productie van duurzame energie kan een middel zijn om andere doelen financieel dichterbij te brengen en als verdienmodel voor agrarische ondernemers.

Recreatie en toerisme

De gemeente geeft aan dat er een wens is om het gebied te dooraderen met wandel- en fietspaden. Het zou mooi zijn om dat met een integraal proces mee te nemen.

Een gebiedsproces

In enkele gesprekken kwam twijfel naar voren of agrarische ondernemer wel enthousiast zijn over het initiëren van een gebiedsproces. Die twijfel is met name terug te voeren op de ervaring met een top down benadering.

Vooraf door de agrarische gesprekspartners wordt gepleit voor het bundelen van thema's in één gebiedsproces en niet het een na het andere beleidsdoel lanceren. Bundeling zou ook voor geldstromen moeten gelden. Een gebiedsproces ook bij voorkeur op polderniveau organiseren om voldoende schaalgrootte te krijgen, maar het behapbaar en overzichtelijk te houden.

In het gebied is de werktuigencoöperatie Ons Belang actief. Hier zijn meer dan 50 boeren lid van. Deze coöperatie zou ingang kunnen zijn om een gebiedsproces van binnenuit te initiëren.

Er is ook aangegeven dat de stemming onder agrariërs ten opzichte van de overheid niet persé negatief is.

